

УДК 378:502/504-047.22

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-6\(40\)-515-525](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-6(40)-515-525)

Хроленко Марина Володимирівна доктор педагогічних наук, доцент кафедри біології, здоров'я людини та методики навчання, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, вул. Київська, 24, м. Глухів, 41400, тел.: (095)126-69-70, <http://orcid.org/00000-0002-2118-1977>

ЗНАЧЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті висвітлено місце і значення науково-дослідної роботи студентів у процесі формування їхньої екологічної компетентності, з'ясовано її змістову місткість і спрямованість на розвиток означеної здатності. Наголошено, що з-поміж форм організації освітнього процесу великі потенційні можливості у процесі формування екологічної компетентності здобувачів вищої освіти має планомірна, систематична і системна науково-дослідна робота. Підкреслюється її векторованість на розвиток творчого потенціалу, системного і критичного мислення, дослідницьких умінь і навичок студентів, свідомого й критичного осмислення ними педагогічної дійсності та цілеспрямованого формування готовності до виконання своїх професійних обов'язків.

Наголошено на визначальній ролі у процесі формування екологічної компетентності здобувачів вищої освіти таких форм науково-дослідної роботи студентів: участь у різних видах аудиторної навчальної роботи з елементами наукових досліджень; науково-дослідна робота майбутніх педагогів у постійно діючих наукових проблемних групах, наукових гуртках; виконання здобувачами вищої освіти курсових робіт, випускових кваліфікаційних робіт; участь студентів у науково-практичних конференціях, круглих столах, семінарах тощо; проведення наукових досліджень у процесі проходження польових і педагогічних практик у закладах загальної середньої освіти.

Уточнена база організації та проведення науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти на факультеті природничої і фізико-математичної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Акцентовано увагу на потенційних можливостях постійно діючих студентських проблемних груп і наукових гуртків у процесі формування екокомпетентності студентів.

Наведено приклад організації роботи студентської проблемної групи «Екокомпетентність»: визначено напрям її дослідження, мету, завдання, зміст роботи, особливості планування діяльності та основні результати.

Підсумовано, що науково-дослідна робота майбутніх учителів в комплексі з іншими формами організації освітнього процесу спрямована передусім на формування і розвиток діяльнісно-технологічного і професійно-рефлексійного компонентів екокомпетентності студентів. Її реалізація в закладах вищої освіти сприяє глибшому розумінню екологічних проблем, розвитку критичного мислення, набуттю практичних навичок, міждисциплінарному підходу, підвищенню рівня екологічної свідомості та підготовці до професійної діяльності.

Ключові слова: екологічна компетентність, майбутні учителі, фахова підготовка студентів, форма організації освітнього процесу, науково-дослідна робота, науковий гурток, студентська проблемна група.

Khrolenko Maryna Volodymyrivna Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Biology, Human Health and Teaching Methods, Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, 24 Kyiv St., Hlukhiv, 41400, tel.: (095)126-69-70, <http://orcid.org/00000-0002-2118-1977>

THE SIGNIFICANCE OF SCIENTIFIC RESEARCH WORK IN THE PROCESS OF FORMING THE ENVIRONMENTAL COMPETENCE OF HIGHER EDUCATION ACQUIRES

Abstract. The article highlights the place and significance of students' scientific research work in the process of forming their environmental competence, its content capacity and focus on the development of the specified ability are clarified. It is emphasized that among the forms of organization of the educational process, planned, systematic and systematic research work has great potential in the process of formation of environmental competence of students of higher education. It is emphasized that it is vectored to the development of creative potential, systematic and critical thinking, research abilities and skills of students, their conscious and critical understanding of pedagogical reality and purposeful formation of readiness to fulfill their professional duties.

Emphasis is placed on the determining role in the process of formation of the environmental competence of students of higher education of the following forms of scientific research work of students: participation in various types of classroom educational work with elements of scientific research; research work of future teachers in permanent scientific problem groups, scientific circles; completion of coursework, graduation qualification work by students of higher education; participation of students in scientific and practical conferences, round tables, seminars, etc.; conducting scientific research in the process of field and pedagogical practices in institutions of general secondary education.

The basis for the organization and conduct of scientific and research work for students of higher education at the Faculty of Natural Sciences and Physical and

Mathematical Education of the Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University has been clarified. Attention is focused on the potential opportunities of permanently active student problem groups and scientific circles in the process of forming students' eco-competence.

An example of the organization of the work of the student problem group "Eco-competence" is given: the direction of its research, the goal, the task, the content of the work, the peculiarities of the planning of activities and the main results are defined.

It is summarized that the research work of future teachers in a complex with other forms of organization of the educational process is primarily aimed at the formation and development of the activity-technological and professional-reflection components of students' eco-competence. Its implementation in institutions of higher education contributes to a deeper understanding of environmental problems, the development of critical thinking, the acquisition of practical skills, an interdisciplinary approach, an increase in the level of environmental awareness and preparation for professional activity.

Keywords: ecological competence, future teachers, professional training of students, form of organization of the educational process, scientific research work, scientific circle, student problem group.

Постановка проблеми. Процес формування екологічної компетентності здобувачів вищої освіти є планомірним, системним і систематичним у межах спеціально створеного екологоорієнтованого освітнього середовища, важливим складником якого є науково-дослідна діяльність студентів. Остання векторована на розвиток творчого потенціалу, системного і критичного мислення, дослідницьких умінь і навичок студентів, свідомого й критичного осмислення ними педагогічної дійсності та цілеспрямованого формування готовності до виконання своїх професійних обов'язків. Першочерговим завданням у контексті формування та розвитку екологічної компетентності здобувачів вищої освіти є синергетичне поєднання навчання й екологічної наукової діяльності, що передбачає модернізацію професійної підготовки студентів.

З огляду на зазначене важливо дослідити місце і значення науково-дослідної роботи студентів у процесі формування їхньої екологічної компетентності, визначити її змістову місткість і спрямованість, виявити можливі прогалини і недоліки організаційно-методичного супроводу означеної діяльності у фахові підготовці майбутніх педагогів, сформулювати відповідні рекомендації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У Законі України «Про вищу освіту» зазначається, що «наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність у закладах вищої освіти є невід'ємною складовою освітньої діяльності і провадиться з метою інтеграції наукової, освітньої і виробничої діяльності в

системі вищої освіти. Завданнями наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності закладів вищої освіти є: одержання конкурентоспроможних наукових і науково-прикладних результатів; застосування нових наукових, науково-технічних знань під час підготовки фахівців з вищою освітою; формування сучасного наукового кадрового потенціалу, здатного забезпечити розробку та впровадження інноваційних наукових розробок» (стаття 65) [1]. В «Енциклопедії освіти» науково-дослідна робота у закладах вищої освіти визначається як органічний складник частини освіти, базовий елемент і рушійна сила її розвитку [2, С. 554].

Основними принципами науково-дослідної діяльності здобувачів вищої освіти є: системність, систематичність, послідовність, планомірність і т. д. У цьому контексті слушно зауважує А. Кузьмінський: «Залучення студентів до наукової роботи з погляду вимог системності має здійснюватися не на рівні самодіяльності, аматорства, а мати чітку спрямованість, плановість, наукову координацію, бути невід'ємною частиною професійної підготовки фахівців, включатись у розклад занять та індивідуальні плани викладачів, мати належне економічне забезпечення» [3, С. 391].

Правовий статус науково-дослідної роботи студентів, аналіз рівня її нормативно-правового забезпечення висвітлено С. Вербою. Авторка констатує наявність колізії щодо правового статусу студентів як суб'єктів наукової діяльності в ЗВО. Вона пропонує передбачити неухильне дотримання принципу інтеграції навчальної, наукової та виховної роботи на всіх етапах і рівнях освітнього процесу під час професійної підготовки здобувачів вищої освіти [4].

І. Синевич розглядає науково-дослідну роботу студентів в історично-педагогічному контексті, аналізує ефективність її використання в освітньому процесі як передумови формування майбутнього педагога-науковця [5].

Порівняння особливостей організації науково-дослідної роботи студентів у вітчизняних та зарубіжних закладах вищої освіти здійснює О. Плахотнік. Науковиця пропонує посилити дослідницький складник професійної педагогіки, її спрямованість на пошук інноваційних ідей удосконалення професійної підготовки майбутніх викладачів до успішного залучення студентів до професійно спрямованої науково-дослідної роботи [6].

С. Пухно досліджує самостійну науково-дослідну роботу майбутніх учителів як складник процесу формування їхньої психологічної культури у процесі фахової підготовки [7]. А. Шерудило, В. Зінченко розкривають психолого-педагогічні аспекти управління науково-дослідницькою діяльністю студентів педагогічних закладів вищої освіти [8].

Отже, проблематика науково-дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти відображена у працях українських дослідників, учених, педагогів. Відмітимо, що переважна більшість з означених праць присвячена організаційно-методичним аспектам її реалізації у фаховій підготовці, а

потенційні можливості науково-дослідної роботи у процесі формування екологічної компетентності студентів залишилися фактично поза увагою. Це додатково посилює актуальність дослідження цієї проблеми.

Мета статті – визначити місце і значення науково-дослідної роботи студентів у процесі формування їхньої екологічної компетентності, з'ясувати її змістову місткість і спрямованість на розвиток означеної здатності.

Виклад основного матеріалу. Важливе значення у процесі формування екологічної компетентності майбутніх учителів посідає науково-дослідна робота (НДРС). Останню ми потрактуємо як систематичне, цілеспрямоване і методологічно обґрунтоване вивчення певних явищ, процесів або об'єктів, яке здійснюється студентами під керівництвом викладачів або наукових керівників. Основною метою НДРС є поглиблення знань студентів у певній галузі, розвиток їхніх дослідницьких навичок і формування здатності самостійно проводити наукові дослідження.

З опертям на результати наукових пошуків дослідників у сфері наукового складника освітньої діяльності в закладах вищої освіти виокремлюємо низку характерних особливостей науково-дослідної роботи студентів, що вирізняють її серед інших видів навчальної діяльності, як-от:

– *інноваційність та актуальність тематики*: науково-дослідна робота студентів орієнтована на розв'язання нових, ще недосліджених проблем або на переосмислення існуючих знань у світлі новітніх наукових досягнень; теми досліджень повинні бути актуальними і відповідати сучасним тенденціям у відповідній галузі науки;

– *самостійність і творчість*: НДРС вимагає від студентів високого рівня самостійності у виборі теми, плануванні та проведенні дослідження, а також у написанні наукових робіт; творчий підхід необхідний для розробки нових методів дослідження, аналізу даних та інтерпретації результатів;

– *методологічна обґрунтованість*: означена робота повинна базуватися на чітко визначених методах і методологіях, які відповідають стандартам наукових досліджень, що включає вибір відповідних методів збору та аналізу даних, розробку експериментів, використання статистичних інструментів тощо;

– *наукова новизна*: результати науково-дослідної роботи повинні містити елементи новизни, які можуть бути виражені у вигляді нових даних, нових підходів до розв'язання проблем, нових методів або нових теоретичних положень;

– *інтеграція теорії та практики*: така робота здобувачів вищої освіти передбачає не тільки теоретичне обґрунтування досліджуваних явищ, але й їхнє практичне застосування (експериментальні дослідження, польові роботи, моделювання, розробку прикладних рішень тощо);

– *інтердисциплінарний підхід*: багато сучасних наукових проблем вимагають знань з різних наукових дисциплін; інтердисциплінарний підхід

дозволяє студентам використовувати комплекс знань з різних галузей для розв'язання складних наукових завдань;

– *комунікативність та презентаційні навички*: важливим аспектом НДРС є вміння презентувати результати своїх досліджень, що включає написання наукових статей, підготовку презентацій, виступи на наукових конференціях і семінарах, участь у наукових дискусіях та ін.;

– *наукова етика і відповідальність*: науково-дослідна робота вимагає дотримання етичних норм, що включають чесність, об'єктивність, точність та повагу до інтелектуальної власності інших; студенти повинні вміти правильно посилалися на джерела, уникати плагіату та дотримуватися норм наукової етики;

– *взаємодія з науковим керівником*: науковий керівник відіграє важливу роль у науково-дослідній роботі студентів, надаючи методологічну допомогу, сприяючи плануванню досліджень і допомагаючи в інтерпретації результатів; взаємодія зі студентами дозволяє забезпечити високий рівень наукової роботи;

– *внесок у розвиток науки*: публікації в наукових журналах, виступи на конференціях і участь у наукових проєктах сприяють розвитку науки і можуть стати основою для подальших досліджень [4; 5; 6; 7; 8].

Науково-дослідна робота студентів є важливим етапом у підготовці майбутніх фахівців, сприяючи їхньому професійному та особистісному розвитку. Вона забезпечує глибоке розуміння досліджуваних проблем, розвиває критичне мислення і наукову свідомість, готує здобувачів вищої освіти до розв'язання складних наукових і практичних завдань у їхній подальшій кар'єрі.

У процесі реалізації авторської педагогічної системи формування екологічної компетентності майбутніх учителів біології у процесі фахової підготовки ми застосовуємо такі форми науково-дослідної роботи студентів:

– участь у різних видах аудиторної навчальної роботи з елементами наукових досліджень;

– науково-дослідна робота майбутніх педагогів у постійно діючих наукових проблемних групах, наукових гуртках;

– виконання здобувачами вищої освіти курсових робіт, випускових кваліфікаційних робіт;

– участь студентів у науково-практичних конференціях, круглих столах, семінарах тощо;

– проведення наукових досліджень у процесі проходження польових і педагогічних практик у закладах загальної середньої освіти.

Науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти на факультеті природничої і фізико-математичної освіти Глухівського НПУ ім. О. Довженка здійснюється на базі:

– міжкафедральної науково-дослідної лабораторії «Формування фахових компетентностей майбутніх учителів біології для наукового і педагогічного супроводу сталого розвитку»;

– сучасного кабінету біології та методики її навчання, який обладнано відповідно до вимог Нової української школи;

– національних природних парків, дослідницьких станцій, еколого-натуралістичних центрів під час проведення польових практик відповідно до укладених договорів про співпрацю (КЗ СОР «Регіональний природний парк “Сеймський”»), національний природний парк «Деснянсько-Старогутський», Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді МОН України та ін.);

– закладів загальної середньої освіти під час проходження педагогічних практик.

Участь студентів у наукових гуртках і студентських проблемних групах сприяє розвитку наукового мислення, оволодінню методологією і методами наукових досліджень, формуванню навичок науково-дослідної роботи, реалізації творчої індивідуальності майбутніх педагогів, формуванню наукового світогляду студентів.

З метою формування екологічної компетентності бакалаврів із середньої освіти біологічного профілю на факультеті природничої і фізико-математичної освіти Глухівського НПУ ім. О. Довженка функціонує постійно діюча студентська проблемна група «Екокомпетентність» і науковий гурток «Еко +».

Напрямок дослідження проблемної групи «Екокомпетентність» – формування та розвиток екологічної компетентності здобувачів загальної середньої освіти.

Мета роботи студентської науково-проблемної групи: розроблення шляхів, удосконалення методики формування та розвитку екологічної грамотності, екологічної компетентності здобувачів загальної середньої освіти у процесі вивчення біології.

Завдання, які ставляться у процесі роботи цього об'єднання студентів: вивчення стану формування та розвитку екологічної компетентності здобувачів загальної середньої освіти в Україні; аналіз зарубіжного досвіду з формування та розвитку досліджуваної якості особистості; визначення основних проблем у формуванні екологічної компетентності особистості у процесі організації освітнього процесу в ЗЗСО; ознайомлення з методикою формування екокомпетентності учнів у закладах загальної середньої освіти; розроблення ефективних форм, методів і засобів формування екологічної компетентності здобувачів закладів загальної середньої освіти; оволодіння методами діагностики досліджуваної якості особистості; упровадження у практику ЗЗСО форм і методів формування екокомпетентності; розроблення й надання методичних матеріалів учителям біології, природознавства ЗЗСО міста та громад. План роботи студентської проблемної групи подано в табл. 1.

Таблиця 1

**План роботи студентської науково-проблемної групи
 «Екокомпетентність»**

Дата	Зміст роботи	Виконавець
Вересень	1. Ознайомлення з планом роботи науково-дослідної групи 2. Розподіл тем дослідження	Керівник групи
Жовтень	1. Відвідування Глухівських ЗОШ I–III ступенів № 2, 6. Вибір класів для проведення досліджень 2. Проведення діагностики рівня сформованості екокомпетентності учнів / учениць обраних класів	Усі члени групи
Листопад	1. Складання індивідуальних планів роботи членів групи 2. Звіт студентів щодо виявлення рівнів сформованості екокомпетентності здобувачів ЗЗСО	Усі члени групи
Грудень	Розроблення авторських методик щодо вдосконалення процесу формування досліджуваної якості особистості	Усі члени групи
Лютий	Підготовка доповідей на науково-практичну конференцію	Усі члени групи
Березень	Доповіді про виконану самостійну роботу	Усі члени групи
Квітень	1. Звіт про виконану роботу. 2. Складання плану на наступний рік	Хроленко М. В. Усі члени групи
Засідання групи проводять один раз на місяць (третій четвер місяця о 14.00)		

Результатом діяльності проблемної групи є участь здобувачів вищої освіти у науково-практичних конференціях різного рівня, наукових семінарах, круглих столах, конкурсах студентських наукових робіт, публікація статей, тез доповідей, виконання курсових і випускових кваліфікаційних робіт за освітнім ступенем бакалавра. Перелік тем, над якими працювала проблемна група і за якими захищені бакалаврські роботи, засвідчує їхню практичну спрямованість на розв'язання проблем екологічної освіти і виховання учнів.

Подаємо приклад тематики випускових кваліфікаційних робіт студентів предметної спеціальності 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) ОС «Бакалавр»:

1. Формування еколого-валеологічної компетентності учнів у процесі вивчення біології людини.

2. Формування основ екологічної культури учнів 5-х класів засобами дидактичної гри у процесі вивчення інтегрованого курсу «Пізнаємо природу».

3. Формування екологічної компетентності учнів 7-х класів у процесі вивчення біології.
4. Методика організації і проведення віртуальних екологічних екскурсій в умовах дистанційного навчання в закладах загальної середньої освіти.
5. Розвиток екологічної культури учнів середніх класів у процесі вивчення природознавства.
6. Формування пізнавального інтересу до біології в учнів 7-х класів засобами екологічних проєктів.
7. Активізація пізнавальної діяльності учнів у процесі вивчення біології засобом квест-технології.
8. Шляхи формування емоційно-ціннісного ставлення учнів до природи у процесі вивчення біології тварин.
9. Організація та здійснення проєктної екологічної діяльності в умовах дистанційного навчання в старшій школі.
10. Формування екологічного світогляду учнів старших класів у процесі вивчення біології.
11. Методика використання технологій дистанційного навчання у процесі вивчення екології тварин.
12. Формування екологічної компетентності майбутніх учителів біології у процесі вивчення курсу «Соціоекологія».
13. Формування активної екологічної позиції учнів у процесі вивчення біології.
14. Педагогічні умови формування екологічної відповідальності учнів у процесі вивчення природознавства.
15. Формування екологічних умінь учнів 8-х класів на лабораторних заняттях з біології.
16. Формування екологічної свідомості учнів середніх класів у процесі вивчення біології.
17. Формування екологічного мислення учнів 11-х класів у процесі вивчення курсу «Біологія і екологія».
18. Методика проведення еколого-зоологічних екскурсій з учнями 7-х класів.
19. Методика застосування інноваційних технологій навчання в процесі вивчення природознавства.
20. Методика застосування технології проєктного навчання в процесі вивчення біології в 6-му класі.
21. Шляхи активізації пізнавальної діяльності учнів основної школи у позакласній роботі з біології.
22. Методика навчання біології учнів 7-х класів з використанням мультимедійної дошки.
23. Методика розвитку навчальної мотивації учнів 6-х класів до вивчення біології.

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 6(40) 2024

24. Методика реалізації міжпредметних зв'язків на уроках біології в старшій школі.

25. Методика контролю навчальних досягнень учнів на уроках біології в 6-му класі.

26. Методика застосування мультимедійних презентацій на уроках біології у 7-му класі.

27. Педагогічні умови формування екологічного світогляду школярів 5-х класів.

28. Розвиток самоосвітньої компетентності учнів 7-х класів у процесі вивчення біології.

29. Формування екоосвітньої компетентності здобувачів загальної середньої освіти у процесі вивчення біології в 7-му класі.

30. Розвиток пізнавальної активності учнів 8-х класів засобом екологічних тренінгів.

Науково-дослідна робота екологічного спрямування є важливим складником системи формування екологічної компетентності майбутніх педагогів, сприяє розвитку екологічного мислення, здатності до самостійної дослідницької діяльності та підвищує конкурентоспроможність випускників на ринку праці.

Висновки. Отже, науково-дослідна робота майбутніх учителів в комплексі з іншими формами організації освітнього процесу спрямована передусім на формування і розвиток діяльнісно-технологічного і професійно-рефлексійного компонентів екокомпетентності студентів. Її реалізація в закладах вищої освіти сприяє глибшому розумінню екологічних проблем, розвитку критичного мислення, набуттю практичних навичок, міждисциплінарному підходу, підвищенню рівня екологічної свідомості та підготовці до професійної діяльності. Означені аспекти є важливими у процесі підготовки фахівців, здатних ефективно розв'язувати сучасні екологічні проблеми, формувати екокомпетентність молоді.

Перспективи подальших досліджень спрямовуємо на вивчення змістового поля, особливостей реалізації науково-дослідної роботи студентів магістратури у процесі формування та розвитку їхньої екологічної компетентності.

Література:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 12.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Енциклопедія освіти / за ред. В. Г. Кременя. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Знання, 2011. 486 с.
4. Верба С. Науково-дослідна робота студентів у системі освітньої підготовки фахівця: нормативно-правове регулювання. *Актуальні проблеми правознавства*, 2022. № 4 (32). С. 36–40.
5. Синевич І. С. Науково-дослідна робота студентів як складова професійної підготовки майбутніх педагогів. *Український психолого-педагогічний науковий збірник*. 2016. №8 (08). С. 148–155.

6. Плахотнік О. В. Особливості організації науково-дослідної роботи студентів у вітчизняних та зарубіжних закладах вищої освіти. *Педагогічний альманах*. 2020. № 46. С. 57–66.

7. Пухно С. В. Самостійна науково-дослідна робота студентів закладів вищої освіти як складова процесу формування психологічної культури майбутнього педагога. *Фізико-математична освіта*. 2018. № 2(16). С. 103–107.

8. Шерудило А. В., Зінченко О. В. Психолого-педагогічні аспекти управління науково-дослідницькою діяльністю студентів педагогічних закладів вищої освіти. *Молодий вчений*. 2018. № 7(1). С. 124–127.

References:

1. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 r. № 1556-VII. Data onovlennia: 12.05.2022. [On higher education: Law of Ukraine dated July 1, 2014 No. 1556-VII. Date of update: 12.05.2022] *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

2. Kremen, V. H. (2008). (Ed.). *Entsyklopediia osvity* [Encyclopedia of Education]. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].

3. Kuzminskyi, A. I. (2011). *Pedahohika vyshchoi shkoly: navch. posib.* [Higher school pedagogy: study guide]. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].

4. Verba, S. (2022). *Naukovo-doslidna robota studentiv u systemi osvitnoi pidhotovky fakhivtsia: normatyvno-pravove rehuliuвання* [Scientific and research work of students in the system of educational training of a specialist: normative and legal regulation]. *Aktualni problemy pravoznavstva – Actual problems of jurisprudence*, 4(32), 36-40 [in Ukrainian].

5. Synevych, I. S. (2016). *Naukovo-doslidna robota studentiv yak skladova profesiinoi pidhotovky maibutnikh pedahohiv* [Research work of students as a component of professional training of future teachers.]. *Ukrainskyi psykholoho-pedahohichnyi naukovyi zbirnyk – Ukrainian psychological and pedagogical scientific collection*, 8(08), 148-155 [in Ukrainian].

6. Plakhotnik, O. V. (2020). *Osoblyvosti orhanizatsii naukovo-doslidnoi roboty studentiv u vitchyznianskykh ta zarubizhnykh zakladakh vyshchoi osvity* [Peculiarities of the organization of research work of students in domestic and foreign institutions of higher education.]. *Pedahohichnyi almanakh – Pedagogical almanac*, 46, 57-66 [in Ukrainian].

7. Pukhno, S. V. (2018). *Samostiina naukovo-doslidna robota studentiv zakladiv vyshchoi osvity yak skladova protsesu formuvannia psykholohichnoi kultury maibutnoho pedahoha* [Independent research work of students of higher education institutions as a component of the process of forming the psychological culture of the future teacher.]. *Fizyko-matematychna osvita – Physical and mathematical education*, 2(16), 103-107 [in Ukrainian].

8. Sherudylo, A. V., Zinchenko, O. V. (2018). *Psykholoho-pedahohichni aspekty upravlinnia naukovo-doslidnytskoiu diialnistiu studentiv pedahohichnykh zakladiv vyshchoi osvity* [Psychological and pedagogical aspects of management of scientific and research activities of students of pedagogical institutions of higher education.]. *Molodyi vchenyi – A young scientist*, 7(1), 124-127 [in Ukrainian].